

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. J. Verleur / Amersfoort

Vredesberaad / Vredesgepraat

Psalm 2, vers 7 t/m 9
Jeremia 8, vers 11 en vlg.
Mattheüs 7, vers 21 t/m 23
Jesaja 57, vers 21

Hoe zou dat toch komen, vroegen we ons af, dat onder de mensen alle vredesberaad nooit verder komt dan meer of minder uitvoerig vredesgepraat, dat meestal nooit verder komt en geen zoden aan de dijk zet. Het lijkt wel, alsof zelfs de vredeboodschap van Christus' geboortefeest alleen maar bestaat in mooie woorden.

Er zijn twee belangrijke factoren, die hiervan de oorzaak zijn.

Vrede is voor ons vaak negatief van inhoud, nl. er is geen oorlog, althans konkrete oorlogsdaden ontbreken. Als de verhouding tussen de volken maar „rustig” blijft, vinden we het allang goed. „Zolang ze praten, vechten ze tenminste niet.” Maar dezelfde profeet, die eerst spreekt over het vrederijk van de Messias, waar wapens en oorlogstuig wordt ómgewend tot werktuigen voor de vrede, zegt dan een hoofdstuk verder, dat hij het land Assur zal weiden met het zwaard (Micha 4 : 1-4 en 5 : 1-5).

De tweede faktor, die het vredesberaad vaak verslappen tot vredesgepraat is het ontstellende verschijnsel, dat geen mens en geen volk ooit uit eigen beweging luistert en luisteren zal naar het intergoddelijk vredesberaad zoals psalm 2 dat bezingt.

Want deze psalm zegt heel konkreet: „De koningen der aarde scharen zich in slagorde en de machthebbers spannen samen tegen de HEER en zijn Gezalfde (en zij zeggen): Laat ons hun banden verscheuren en hun touwen van ons werpen.”

Alle machten willen vrede en zij willen daarover ook wel praten, maar beslist niet de vrede, waarvan het goddelijk beraad vol is: de vrede van het messiaanse rijk en de glorie van de Messias. Zij willen alleen de vrede, die voorkomt uit de triump van eigen macht en glorie.

En nu moeten we de aanhangers van deze machtspolitiek niet alleen zoeken bij het kapitaal, het militarisme, de militaire junta of de wapenfabricage.

Volgens de profeet Jeremia is Gods volk zelf aan dit verzet tegen de levende God ten onder gegaan en ze hebben wél veel over vrede gepraat en de profeten van dat volk hebben telkens gezegd: „Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw, de hemel en de aarde”, maar ze hebben zichzelf en het volk bedrogen. Ze zeiden wel: „Wij zijn wijs en de wet des HEEREN is bij ons,” maar zij willen er zelf alleen maar beter van worden en elkaars vrouwen en land roven (vers 9 en 10). En het volk sussen zij met hun vrome preken over vrede en geen gevaar. In vers 11 staat dat heel duidelijk: „Zij trachten de breuk van de dochter van mijn volk op het lichtst te genezen en roepen maar: vrede, vrede, maar daar is helemaal geen vrede. Zij praten maar over vrede, maar de kern van de onvrede ontgaat hun, want zij beginnen niet, waar Gods vredesberaad begint, in het beraad van zijn genade over een zondige mensheid in een verloren wereld. Sjalom, vrede, dat is maar niet, dat er een jaar of dertig geen oorlog is of dat volken proberen door hun organisaties dreigende oorlogen te voorkomen of in te perken. Vrede

is, dat er harmonie is met de levende God, niet maar in je hart, maar in heel het konkrete mensenleven. Dié vrede is op aarde neergelegd, konkreet in Jezus Christus, zingen de engelen. Maar overheden en volken doen net of hun neus bloedt en praten maar over vrede en doen uitspraken over vrede en demonstreren tegen oorlog en tegen wapens, alsof het kwaad daarin zit en niet in hun eigen mens-zijn. Zij willen die God-van-de-genade niet.

Laten we niet hooggevoelend en verwaten oordeel vellen over deze mensen en machten. Ook de religieuze mens doet niet beter dan de andere.

Als de Heer Jezus in de bergrede spreekt over de krachten van het koninkrijk van Gods gerechtigheid, wijst hij op de valse profeten en zegt, dat alleen de goede bomen goede vruchten voortbrengen en hij spreekt van de mensen, die al maar Heer! Heer! zeggen en roemen in hun goede werken: ze hebben geprofeteerd en boze geesten uitgeworpen en allerlei krachten gedaan; we zouden kunnen zeggen: telkens weer structuren veranderd en vredeskongressies gehouden en toch kent de Heer hen niet; en dan niet omdat hij wreed en willekeurig de een aanneemt en de ander verwerpt, maar omdat ze werken van wetteloosheid hebben gedaan.

En deze wetteloosheid is de diepste oorzaak van de onvrede.

Wie alleen aan zichzelf denkt en de glorie van Christus veracht, kan geen vrede stichten en bewaren. Hoogstens de scherven wat aan elkaar lijmen, maar dat is alles.

En een vroom woord, een schijnbaar ootmoedig gebed kan daar niets aan veranderen. Je kunt „Heer! Heer!” zeggen en toch oorlog en strijd, geweld en terreur verwekken.

Want het is, zoals de profeet Jesaja onder andere in hoofdstuk 57, vers 21 zegt: „De goddelozen, zegt mijn God, hebben geen vrede.”

En de goddelozen, dat zijn niet alleen maar de atheïsten en de mensen, die God dood verklaren, maar ook de religieuze zielen, die leven zonder geloof in de levende God. Ook de mensen, die zweren bij gereformeerde tradities en christelijke leuzen, maar de levende God niet nodig hebben.

Goddelozen zijn ook de kerstfeestvierders, die in naam van de vrede de wereld willen veranderen maar de Vrede, die in Christus verschenen is, niet omhelzen. Goddelozen zijn de kerkmensen, die vanuit hun christelijk getuigenis de kernwapens willen uitbannen, maar die hun eigen leven niet willen veranderd zien door de Geest van Gods koninkrijk.

Ze willen allebei de koning der joden gaan aanbidden, de wijzen uit het oosten en Herodes. Maar de laatste heeft het moordwapen in zijn hart en zal straks alle jongetjes van Bethlehem eraan wagen, omdat hij de Christus van God vermoorden wil.

Goddelozen zijn de farizeeën die schamperend vragen, of er uit Nazareth, uit Galilea, iets goed kan komen.

Goddelozen, dat zijn de werkers van de wetteloosheid, zoals we die ook in onze tijd zien opkomen. Die misschien wel de vredesboom in hun kamer zetten en roerend kunnen zingen „vrede op aarde”, maar tegelijk de Christus der Schriften wegmoffelen achter hun ideeën en ideetjes, waarmee ze in en uit praten over vrede, maar Gods vredesberaad laten liggen als niet nodig en onbruikbaar.

De diepste oorzaak van al het vredesgepraat ligt bij u en bij mij. Diep in onszelf. In onze ónwil om ons voor God te verootmoedigen. In onze onmacht om de Naam van Jezus Christus te aanvaarden, in ons verzet om alleen op de Heer te vertrouwen.

We spreken tegenwoordig van het „doemdenken”. De mensen hebben geen enkele verwachting meer van de wereld en haar toekomst. Een volgende wereldoorlog zal onze planeet vele malen vernietigen. Niemand zal dat meer kunnen weren. De bijbel heeft dat doemdenken reeds getekend in het gedrag van de mensen in de laatste bedeling die zeggen: „Weet je wat, laten we maar lekker eten en drinken en laten we maar lol trappen, want morgen is alles voorbij en sterven we.”

Dat doemdenken is de wrange vrucht van de wetteloosheid van de menselijke samenleving en zelfs de jongere generatie in de kerken weet niet, hoe ze daaronderuit moet komen. Hun idealen verdwijnen, hun toekomst is op zijn minst onzeker. En, zeggen zij, wat geeft de kerk ons te zien? Daar kregen we twee kerkscheuringen in vijf en twintig jaar en zelfs dáár konden ze geen vrede houden. Voor mij hoeft het niet meer.

Als Johannes de Doper de komst van de Messias moet aankondigen, het grote jaar van het welbehagen des Heeren, begint hij met de oproep tot bekering: „Bekeert U, want het koninkrijk van God is nabij.”

Het doemdenken gaat ervan uit dat alles tóch zo komen moet en de wereld aan haar lot niet ontkomt.

Het gelovig denken weet, dat dat alles komt, want Christus heeft het duidelijk voorgezegd; maar Hij is op weg naar het vrede-rijk van morgen. Dat is maar niet een wissel op de toekomst of op de eeuwigheid.

Want je mag er hier, in dit rotbestaan van deze verschrikkelijke wereld iets van laten zien, in je leven, in je daden, in je praten, in je strijd, in je huwelijk, in je gezin, aan je kinderen, aan je burens en ga zo maar door.

Maak van de kerstboodschap geen vredespraatje. Geen romantische sfeerbeleving. Geen geklets. Met meer vreten dan vrede.

De Heer beware ons voor vroom gepraat over vrede als gebaar van onze wetteloosheid.

Kust de Zoon, opdat Hij niet toorne en je onderweg omkomt.

Dat is geen vredespraat, maar het vredestraktaat bij uitstek.

Zelfs als de „vrede” in de wereld zou geschonden worden.

Over dat vredestraktaat nog iets de volgende keer.

W. G. Rietkerk / Utrecht

Van existentialisme naar narcisme?

Enige weken geleden heeft de heer Milo een artikel gewijd aan het boek van Maarten 't Hart „Het vrome volk”. Ik wilde dit keer een poging wagen om Maarten 't Hart iets breder te bespreken – u heeft dus in het artikel van Milo een goede aanloop gekregen.

Maarten 't Hart is geboren omstreeks 1944 even buiten Maassluis in een gereformeerd gezin. Net als vele andere schrijvers en dichters in ons land heeft hij zijn gereformeerde – en christelijke? – verleden afgezworen om nu al schrijvend met zichzelf en zijn eigen ervaringen klaar te komen. Dat blijkt uit zijn stijl. Al zijn boeken zijn geschreven in de ik-vorm. Dat betekent niet dat de hoofdpersoon van zijn boeken altijd identiek is aan Maarten 't Hart zelf. In „Een vlucht regenwulpen” is de hoofdpersoon een 30-jarige professor in de biologie, die nog niet getrouwd is, maar in „Droomkoningin” is de hoofdpersoon een ongeveer 30-jarige student in de muziek, die al wel getrouwd is. Toch legt Maarten 't Hart in beide gevallen zichzelf in deze hoofdpersonen. Deze brengen tot uitdrukking wat er aan ervaringen en gevoelens in hem zelf leven. Op dit punt: de stijl van de ik-vorm staat Maarten 't Hart helemaal in de lijn van een na-oorlogse traditie. Op andere punten wijken zijn boeken er toch ook weer van af. Over beiden wil ik iets schrijven in deze artikelen. Ik doe dit niet als kenner van literatuur, maar meer als iemand die geïnteresseerd is in het moderne levensgevoel en hoe dat in Maarten 't Hart's boeken tot uitdrukking komt. Met enige welwillendheid zal de lezer ook zulke artikelen wel willen accepteren in de rubriek 'Kerkelijk leven’.

Maarten 't Hart beweegt zich met zijn romans geheel in de traditie van de na-oorlogse roman.

Deze traditie is in zekere zin ingeluid door de kritiek van de bekende schrijver/filosof Jean Paul Sartre op de voor-oorlogse romans oude stijl toen hij van het voor-oorlogse romanschrijven zei: het is „jouet à Dieu le Pere”. Zij spelen God de Vader.

De romanschrijver zelf neemt als het ware de plaats in van de voorzienigheid – want hij leidt de geschiedenis van zijn hoofdpersoon: hij bedenkt de intrigue en zorgt voor de ontknopning.

Maar klopt deze roman-werkelijkheid wel met het echte leven? De

litteratuur na de tweede wereldoorlog ontkent dit in alle toonaarden.

Volgens het leerboek voor de middelbare scholen van H. J. M. F. Lodewick kan de traditionele roman van vóór 1940 omschreven worden als: „een uitgebreid verhaalgeheel waar, temidden van veelheid van personen, zich een verwikkeld gebeuren geleidelijk naar een hoogtepunt beweegt en waarin de romanfiguren handelen naar hun, zich ontwikkelend, psychologisch patroon” (blz. 373). Deze traditionele roman „vormt een afgerond geheel, heeft een logisch begin, en een afsluitend „bevredigend” eind, dat als katharsis fungeert: het „verzoent” de lezer met juist dié afloop.” (blz. 374). Kortom: de vroegere roman is de uitbeelding van een „zinvolle” wereld. In de roman wordt een door de schrijver gevonden of gehoopte betekenis tot uitdrukking gebracht. Er is zin, er is betekenis – ze ligt niet zomaar voor het grijpen, maar ze wordt ons door de auteur van de roman aangereikt in de vorm van een verhaal.

Op deze romankunst oude stijl – die intussen nog steeds beoefend wordt – is na de oorlog in de hoofdstroom van de literaire ontwikkeling een grote verandering gekomen, die ten nauwste samenhangt met het na-oorlogse levensgevoel. Mede door de ervaringen opgedaan in de 2e wereldoorlog had men een sterk besef dat er geen zin in de dingen en gebeurtenissen te vinden is: er wordt dan ook veel nadruk gelegd op het absurde van het leven, de zinloosheid van de gebeurtenissen, de afwezigheid van God. Lodewick vat dit na-oorlogse levensgevoel samen in een achttal punten:

1. weinig eerbied voor de traditie en het wegvallen van overgeleverde zekerheden.
2. het loslaten van overgeleverde kunstvormen – wantrouwen tegenover de oude romanvorm enz.
3. een lijden aan existentiële eenzaamheid de communicatie wordt een probleem.
4. een zich-geëngageerd weten:

meer dan vroeger voelt men zich verbonden met het wereldgebeuren en het lot van de medemens.

5. het op de voorgrond plaatsen van erotiek en sexualiteit – meestal als reactie op het vooroorlogse victoriaanse preutse tijdperk.
6. een niet terugdeinzen voor het schokkende detail (bijv. beschrijvingen van bestialiteit).
7. een aanvaarden van de absurditeit in het menselijk leven: niet alles staat in een causaal verband: er gebeuren duizenden-één dingen, die niet verklaarbaar, niet voorspelbaar, die absurd zijn en het zijn soms juist die absurde dingen, die het leven blijken te bepalen.
8. de zwarte humor. Zoals in het verhaal van de moeder, toen die tegen haar zoonje zegt: Als je nu niet rustig bent, spijker ik je andere handje ook vast” (blz. 352).

Iedereen zal met weinig moeite deze kenmerken van het na-oorlogse levensgevoel in de boeken van Harry Mulisch, W. F. Hermans, G. K. van het Reve en Jan Wolkers terugherkennen.

Toch vraag ik uw speciale aandacht voor het zevende punt uit Lodewick's opsomming. Het levensgevoel, dat daar wordt getypeerd heeft Sartre tot de cynische uitspraak gebracht dat de voor-oorlogse romanschrijvers God de Vader speelden. Zij geloofden in een zin-samenhang, en brachten die tot uitdrukking. Sartre verwerpt dit. Dit leidt tot een andere soort romankunst, nl.

- a. de roman *als spiegel*. In de roman herken ik mijn eigen gezicht. Daarom schrijft men in de ik-vorm. Sartre's eigen boek 'Walging' is er een voorbeeld van en het bekende boek van Camus 'De vreemdeling'. In deze romans vinden wij geen speciaal begin, en ook geen einde of ontknopning – het boek eindigt abrupt, zoals het begon. Wat erin wordt uitgedrukt is het levensgevoel van de schrijver, die zelf „bespeeld lijkt door uiterlijke en innerlijke gebeurtenissen” (Lodewick a.w. 375), die niet onderscheidt tussen reële en niet-reële gebeurtenissen, bewuste of onbewuste gevoelens. Het gaat er alleen om dat de lezer zich herkent in dit onbegrepen absurde levensgevoel.

- b. de roman *als experiment*. Hier wordt niet de binnenwereld van de schrijver tot uitdrukking gebracht, maar een gefragmenteerde beschrijving van de buitenwereld gegeven. Het analyseert niet gevoelens, al roept het die wel op. Waar het deze schrijvers om gaat is een buitenwereld te beschrijven, die niet samenhangt en die in brokstukken op mij afkomt: surrealistisch – of geheel fragmentarisch.

IN DIT NUMMER

369 Ds J. J. Verleur: Vredesberaad / Vredesgepraat

370 Drs W. G. Rietkerk: Van existentialisme naar narcisme

372 D. W. L. Milo: De Bermuda-Driehoek (2)

372 H. Lagerak: Dichters over de begraving van een dichter (2)

373 Bert van Velsen: Het raam (6)

374 P. C. van Wijk: Terloopt...

pastorale notities

ZONEN VAN ZADOK

Hier heb ik dan een boekje uit 1835, van ds A. Brummelkamp te Hattem. De schrijver was 25 jaar oud en één van de voormannen van de „Afscheiding”. Het waren allemaal jonge mannen, die het voortouw namen. De Cock was de oudste, 34 jaar. De zwagers v. Velzen, Brummelkamp en v. Raalte waren 25. of nog jonger.

Brummelkamp schrijft dat er velen zijn, die met de afscheiding niet meegaan, juist vanwege de jeugd van haar voorgangers. Zij zullen pas volgen „wanneer ook die oude predikanten, die zij als verkondigers der waarheid kennen, door het Bestuur van hunne dienst zullen zijn ontzet”. Ds Le Roy wordt in dat verband genoemd: de man uit Oude Tonge, eensgeestes met de Cock s.c., doch tien jaar na de afscheiding is hij nog steeds bezig met het schrijven van bezwaarschriften naar de synode.

Brummelkamp schrijft, dat de Here zich van zulke mensen niet kan

bedienen, omdat ze te lang zich onderwerpen aan het bestuur en inmiddels de loochenaars van de waarheid aan het woord laten. Hij verwijst naar Ezechiël 44 : 10-16. De Here degradeert de priesters, die hun dienst waren blijven doen, terwijl de afgoden in de tempel stonden; „maar de kinderen van Zadok, die zullen tot Mij naderen om Mij te dienen”. Brummelkamp denkt dat de kinderen van Zadok zeer jonge mannen waren, die nog nooit door de knieën gegaan waren voor een kerkelijk reglement, dat de waarheid onderdrukte en de „logen” verdedigde.

Anderhalve eeuw na verschijning lees je zo'n boekje. Je zou een toepassing kunnen maken in de richting van hervormde „Bonders” en gereformeerde „Verontrusten”, maar „Opbouw” houdt er niet van, dat buitenstaanders zich vermanend bemoeien met de strijd die om der wille van de waarheid wordt gevoerd in bepaalde kerkelijke gemeenschappen.

Nee, laten we maar eens denken om wat onze jongeren naar voren brengen, als ze kritisch spreken over de structuur van het kerkelijk samenleven of als ze een grondige vernieuwing bepleiten van ons „gemeente-zijn”. Jonge ogen kijken scherp en jonge harten zijn vaak brandende. Salomo deed het heel goed, toen hij nog jong was. Later werd het er met hem niet beter op.

A. H. Algra, Slidrecht

Voorbeelden hiervan zijn te vinden in de 'nouveau roman' en haar voorlopers in Frankrijk. In de film 'Marienbad' is één van deze romans (nl. van Robbe-Grillet) verfilmd. Deze romans vertolken de volheid van een lege tijd, zo zegt Prof. dr S. Dresden in het boekje 'Moderne literatuur', blz. 71 e.v.: de volheid van een heden, dat in zichzelf ronddraait en steeds maar weer heden blijft. De geschiedenis is er verloren gegaan.

Na deze inleiding weer terug naar Maarten 't Hart. Zijn romans liggen in de lijn van punt a. Ook bij hem is een hoofdthema het probleem van de voorzienigheid van God.

In „Een vlucht regenwulpen” beschrijft hij hoe zijn moeder aan keelkanker lijdt. Als dan een paar ouderlingen op bezoek zijn geweest en haar met enkele vrome gemeenplaatsen uit de bijbel hebben geprobeerd te vertroosten wijst hij na een razende driftaanval op de beide ouderlingen naar buiten:

„Terwijl ik zo buiten loop weet ik plotseling zeker, ja met die onwrikbare zekerheid waarover Calvinisten altijd praten, dat het Christendom bedrog is, ja dat het hele leven een lafhartige leugen is en dat

ergens ver weg in het heelal god nu satanisch lacht om mijn verdriet, de god van zondag 10 die met vaderlijke hand mijn moeder een krankheid heeft doen toekomen, een voorsmaak van het lijden in de hel. Zó is god, de god van de Heidelbergse catechismus, de god, die mensen zo intens haat, dat hij keelkanker voor ze heeft uitgevonden...” blz. 79.

Gelukkig schrijft 't Hart hier over god met een kleine letter.

Een andere reden waarom hij schrijft het geloof in God verloren te hebben is het idee dat er mensen zijn, die verloren gaan.

In „De aansprekers” heeft hij er een fel gesprek over met zijn vader. Als deze zegt dat wij allen zondaars zijn — en dus allemaal verloren, antwoordt de hoofdpersoon:

„Klets. Onzin. Ik heb nog nooit in mijn leven aardiger en rechtschapener mensen ontmoet dan mijn schoonouders en toch gaan die naar de hel volgens... volgens... 'Ik kon van woede niet meer uit mijn woorden komen.’

„Zeker, die gaan naar de hel als ze zich niet bekeren.”

„Als ze zich niet bekeren”, zei ik giftig, „als Hitler zich nog bekeerd heeft, vlak nadat hij zichzelf overgoot met benzine en in brand stak, als hij nog heeft gestameld: Jezus,

ontferm u mijner, gaat hij nog naar de hemel en al de joden, die hij vergast heeft en die Jezus niet erkennen als de verlosser gaan volgens... volgens...

Nee... schreeuwde mijn vader, nee, voor zo iemand als Hitler kan geen vergeving bestaan, nooit niet, nee, dat kan niet.” (blz. 81)

Ook hier heeft Maarten 't Hart ruimte bewaard voor onzekerheid, door steeds als hij volgens... volgens... zegt in zijn woorden te stikken.

De enige vraag echter waarop het aankwam — naar Maarten 't Hart's eigen zeggen was de vraag: was Jezus inderdaad de zoon van een bestaande God?

„In het Kerkblad van mijn oom en tante las ik dat de schrijver van de mosgroene banden (bedoeld is prof. Berkouwer, W.G.R.) in een kerkje in een naburig dorp zou spreken en ik nam mij dadelijk voor erheen te gaan. Ik wilde die man ontmoeten. Misschien zou ik dan weten of hij inderdaad de vraag waarop het aankwam ontweek”. (Een vlucht regenwulpen, blz. 125). Maar in die kerk wordt zijn aandacht geheel opgezogen door een aardig meisje, zijn vraag wordt niet beantwoord en zijn geloof is vanaf dat moment als een zinkend schip. Dat juist in de persoon van Christus het antwoord ligt juist op de vraag van het lijden en het vraagstuk van de hel, dat is voorzover uit zijn boeken blijkt aan Maarten 't Hart ontgaan. Het schrijnendst blijkt dat uit een kort zelfgesprek dat de hoofdpersoon uit „De aansprekers” houdt met zichzelf als hij door het raam van zijn ouderlijk huis bij het thuiskomen zijn ouders ziet zitten in gebed voor de maaltijd en als hij de voor hem zo bekende woorden als het ware hoort „O, Vader die al 't leven voedt...” etc.

„Ik dacht: hoe zou God het vinden om zo op rijm te worden toesproken? Zou Hij iets begrijpen van dichtkunst, weten hoeveel het plotseling voor iemand kan betekenen als de dood in het geding is? Nee, dacht ik. Hij kan er niets van begrijpen, want Hij weet niets van de dood. Hij is nooit gestorven en zal nooit sterven. Hij heeft het allemaal plaatsvervangend door Zijn Zoon laten opknappen, is zelf mooi buiten schot gebleven. Plaatsvervangend lijden, dacht ik, jawel het plaatsvervangend lijden van Christus, maar hij verving niet ons maar zijn Vader.” (blz. 152).

Ook de persoon van Christus kan Maarten 't Hart niet helpen, omdat hij van hem het beeld heeft gekregen niet als Iemand, die vóór ons en voor ons uit de diepten is doorgegaan, maar als iemand, die niet ons maar Zijn Vader verving... — Hoe is het mogelijk dat iemand zo dicht bij de waarheid gestaan heeft en deze toch zo radicaal langs hem is heengegaan. —

Voor dit artikel wil ik besluiten met de conclusie dat Maarten 't Hart in zijn romans nauw verwant is met de traditie van de na-oorlogse romans die met Sartre een aanvang nam. Niet alleen in de „ik-stijl”, ook in de inhoud van zijn levensbeschouwing die veel breder in onze cultuur verworteld ligt: een levensgevoel dat de levende God geen ruimte laat, omdat men Hem op grond van allerlei karrikatuurbeelden heeft afgewezen.

De volgende week wil ik breder stilstaan bij het verschil tussen Maarten 't Hart en Sartre, een verschil dat ik met de vraag boven dit artikel heb willen aangeven.

— Honger alleen weet wat brood is —

Texeira de Pascoaes

Toen zij het brood inbracht en nederzette het witte bord, waarop dat glanzend brood, aanzag zij dit tesaam als een kleinood, en zwijgend liet zij 't rondom wenden met de hand die het beroerde en niet omsloot, omdat haar oog betoverd werd en lette op bord en brood en hoe dit in de nette kamer de glans bezat die zij genoot:

Maar, zeide Hij, Ik ben het brood ten leven; die mijn verschijning aanziet en mij wendt, daar ik de glans weerspiegel van zijn gading, verwondert zich wellicht en glimlacht even, en heeft geen lust. Want slechts wie hongert, kent het Brood, en neemt en deelt het tot verzading.

Hein de Bruin (1899-1947)

D. W. L. Milo / Dalmally

DE BERMUDA-DRIEHOEK (2)

De vorige week gaven we een trieste en beklemmende lijst van verliezen in de Bermuda-Driehoek. We zouden deze lijst nog wel even willen vervolgen — maar maken u er nog eens op attent, dat bij deze verliezen uiteraard intensief is gezocht en dat geen sporen zijn gevonden, welke enige verklaring van de verdwijningen bieden. (In sommige gevallen wel, maar die zijn dan apart vermeld.)

Apart staat bijvoorbeeld het privétoestel dat van de Bahama's kwam en meldde het zicht kwijt te raken — terwijl andere vliegers in dit gebied goed zicht hadden. Dit verloren toestel heeft een deel van een vleugel in zee achtergelaten. Ook apart staan de twee nieuwe stratotankers, die op 28-8-63 tussen Florida en Bermuda omkwamen. Hun laatste positie werd opgegeven als 300 mijl ZW van Bermuda en men vond wrakstukken op 260 mijl ZW van Bermuda. Zodat men aan een botsing dacht. Dat was echter onjuist want enkele dagen later vond men opnieuw wrakstukken, nu 160 mijl verder. Ze waren dus los van elkaar omgekomen.

Op 29-12-72 kwam bij Miami een Lockheed neer, die op de radar werd gevolgd. Terwijl bij een radardraai werd vastgesteld, dat het toestel beneden minimumhoogte was geraakt, lag het bij de volgende draai vermoedelijk al in zee. Zulk een snelle val, menen deskundigen, kan niet technisch verklaard worden.

Op 1-6-73 verdwenen 2 piloten met een Cessna tussen Grand Bahama en Florida. — Op 17-2-74 verdween Thomas Gatch met een luchtballon op 900 mijl ten ZW van de Azoren. — Het zeewaardig jacht Renonoc is December 1967 in het zicht van de kust verdwenen. In dezelfde maand verdween ook de Witchcraft, een kajuitjacht met twee man aan boord, terwijl het aan een havenboei voor Miami verankerd lag en hulp vroeg. Tenslotte noemen we nog de Milton Iatrides, een vrachtschip dat April 1970 op weg van Orleans naar Kaapstad verdween en de Anita, een vrachtschip met 32 man aan boord, dat uit Newport News vertrok, maar nimmer haar bestemming vond.

—o—

Terwijl we ons bewust zijn verre van volledig te zijn gebleven, menen we dat de Bermuda-Driehoek een groot aantal raadsels biedt, waarop antwoorden gevonden moeten worden. Het zoeken van oplossingen, al ware het om herhalingen te vermijden, wordt bemoeilijkt doordat tal van details in overheidsrapporten bewust verzweigd worden. Wordt ook bemoeilijkt, doordat tal van betrokken vliegeniers en stuurlieden hun reputatie van objectieve waarnemer niet wensen te verliezen door onwaarschijnlijke dingen te rapporteren.

Toch is een aantal gegevens bevestigd of meegedeeld, naar aanleiding van lezingen of publicaties, echter met weglating van de namen van getuigen. Andere gegevens kwamen pas veel later los, op aandrang van ouders van verdwenen militairen. Het gaat met de Bermuda-Driehoek als met de Ufo's, de vriegende schotels: officieel bestaat de driehoek niet, officieel wordt het gebied niet als gevaarlijk erkend, gezien het grote aantal passanten, die zonder moeite het gebied doorkruisten.

De gevallen die nog om hulp seinden geven enkele aanwijzingen. Ze spraken van dolgeworden kompassen, plotselinge plaatselijke mist, hevige windstoten, enorme zuiging, een kolkende oceaan, uitvallende stroom, leeggezogen accu's, lichteffecten en meer. Er zijn ook overlevenden, die aan de rapportage bijdroegen.

Deze laatste zijn misschien wel het belangrijkste voor de oplossing. Ze spreken, voorzover ze iets willen loslaten, van zeer ongewone ervaringen. De expiloot Dick Stern behoorde tot het bomekader van 1944 en bestuurde een der 2 toestellen, die veilig terugkeerden. Zijn toestel had bij helder weer zulke plotselinge en wilde schokken gekregen, dat de bemanning tegen het plafond werd gesmakt en het toestel vrijwel in zee was verdwenen. Door een snelle manoeuvre wist hij uit de gevaarlijke zone te komen en overleefde een ramp, die vijf toestellen deed verdwijnen. Deze piloot had enkele jaren later op dezelfde plaats een soortgelijke ervaring. Zonder waarschuwing begon het toestel hevig te schudden, het eten van de passagiers vloog tegen het plafond — het was een beproeving die geen enkel toestel lang kon doorstaan. De voorzichtige diagnose luidt:

clear air turbulence, luchtkolkingen bij helder weer. Maar de oorzaak?

Talley was kapitein van een vissersboot en werd door een groter schip gesleept. Bij goed weer werd Talley 's nachts wakker omdat een golf water hem overspoelde. Hij greep een zwemvest, wrong zich door een patrijspoort en bevond zich diep onder water. Toen hij eenmaal gered was vernam hij aan boord van de sleper, dat zijn scheepje zo plotseling en loodrecht naar beneden was gezogen, dat het zelfs de sleper bijna had doen kapseizen. — Ook andere schepen zijn daar hun slepen kwijtgeraakt, met of zonder bemanning aan boord. Soms verdween het gesleepte schip vooraf in een „mist”, terwijl kompas en electriciteit uitvielen.

Sleepkapitein Don Henry voer in 1966 tussen Puerto Rico en Florida. Bij goed weer en helder zicht ging ineens het kompas ronddraaien, het water scheen van alle kanten op te zetten, de horizon werd onzichtbaar en alle leidingen verloren de stroom. Toen hij op volle kracht uit de „mistbank” wist te komen, bleek nergens elders mist aanwezig dan alleen rondom de twee schepen. Het zicht was weer 17 km. Rond de sleep was het water woelig, verder was de zee glad. De accu's moesten opnieuw gelaten worden, vijftig batterijen waren waardeloos geworden.

Een ex-marinepiloot vloog met zijn zoon van Florida naar Turks Eilanden en zag opeens het kompas snel ronddraaien. „Wat is er mis?” vroeg hij zijn zoon. „We vliegen boven Andros”, was diens lakonieke antwoord.

Chuck Wakeley vloog in 1964 van Florida naar Nassau bij sterrelicht en helder weer. Hij zag de lichten op Andros-eiland. Toen gingen de vleugels van zijn toestel gloeien, eerst zwak, dan sterker en na vijf minuten zo sterk dat de instrumenten niet meer leesbaar en de sterren niet meer zichtbaar waren. Het kompas ging ronddraaien, de meters op het dashboard gaven grote afwijkingen, de automatische piloot deed het toestel

H. Langerak / Utrecht

Dichters over de begrafenis van een dichter (2)

Vorige week luisterden we naar het verslag dat Bert Voeten deed van de begrafenis van de dichter Martinus Nijhoff.

Ook Gerrit Achterberg geeft iets weer van wat hij bij die gebeurtenis ervoer.

Begrafenis op Westerduin

Twijfelend bij een halte in de stad
vroeg ik een aanspreker de kortste weg.
Ik moet er ook naar toe, heeft hij gezegd.
De tuinman en de dood, heb ik gedacht.

Hij wist niet wie hij te begraven had.
De naam van Nijhoff had hem niets gezegd.
Ieder komt evengoed bij hem terecht.
Geen mens bestaat zonder zijn eigen vracht.

Doodbidders, vier aan vier, gaan voor de kist.
Een zwart vierkant schuift naar een dito gat.
En kleiner wordt het laatste ogenblik.

Ruimte en tijd kortsluiten op het pad.
Het touw gaat liggen met een losse knik,
wijl God niet eeuwig met zijn maaksel twist.

Dit verslag is wel iets persoonlijker dan dat van Bert Voeten. Het begint al op de heenreis. Hij weet, als hij eenmaal in de stad is, niet zeker of hij wel de juiste weg gaat naar het kerkhof. Nu, aan wie kun je dat in zo'n geval beter voorleggen dan aan een aanspreker?

Als de man dan zegt dat hij er ook naartoe moet, denkt Achterberg meteen aan het gedicht van Van Eyck: De tuinman en de dood.

gevaarlijk overhellen. Totdat na enige tijd het gloeien ophield en de instrumenten weer hun plicht deden.

Robert Durand vertelt een waarneming uit 1963 vanuit een Boeing 707 op tien kilometer hoogte. Hij zag de oceaan zich tot een ronde waterberg verheffen, als na een atoomexplosie, een grote bloemkool in het water, zeshonderd meter hoog en 1200 meter doorsnee. Dat duurde een halve minuut. Er werd die dag geen aard- of zeebeving geregistreerd.

Norman Bean uit Miami (Florida), die de verschijnselen in de Bermuda-Driehoek bestudeert, maakte zelf het volgende mee. In 1972 merkte hij op zee dat het kompas een afwijking van 90 graad vertoonde, de lichten van de boot vielen uit, de accu's liepen leeg. Hij stuurde volle kracht naar West, op zichtbare navigatiepunten – maar merkte alleen naar Noord te varen. In twee uur scheen hij niets vooruit, eerder achteruit te komen alsof hij werd teruggezogen. Bovendien zag hij en zagen anderen in de lucht een donkerbegrensde vorm, die sterren verduisterde. Later zagen ze een bewegend licht die donkere vorm binnengaan, daarin enige tijd blijven hangen om dan te verdwijnen. Op dat ogenblik werkte het kompas weer en werden de accu's bijgeladen. – Een bijna gelijke ervaring is gemeld door een koopvaardijkapitein, die in 1957 enkele uren lang niet vooruit kon komen, zelfs achteruit „gedrukt” werd. Lichten, radio en kompas weigerden hun dienst. Hoewel de zee kalm was en de sterren zichtbaar waren, zag men een zwarte, scherp begrensde, plek zonder sterren aan de lucht. Drie bewegende lichten gingen achter elkaar het donkere gebied binnen en verdwenen. Daarop kon het schip weer vooruitkomen, lichten en batterijen herstelden zich, het kompas was normaal. Maar een vrachtschip, veertig mijl verderop, liep deze nacht vast vanwege een kompasafwijking van 90 graden.

Om de reeks te besluiten nog een melding van het superschip Queen Vic-

toria II van de Cunard Line. Dit kwam in 1974 in de Bermuda-Driehoek stil te leggen, zonder stroom, zonder airconditioning, en met twee van de 3 ketels onklaar. Een kotter van de kustwacht lette op het schip, toen het met een snelheid van 35 knopen (= 65 km/u) de Driehoek binnenvoer en plotseling van de radar verdween. Even later viel de radio uit en daarna kon de kustwachter het schip ook niet meer met het oog waarnemen.

—o—

Al deze meldingen geven een verward beeld van abnormaliteiten, die de Bermuda-Driehoek in een aantal gevallen gevaarlijk maken. De vragen komen op: van welke aard zijn de storingen? Zijn het fysische verschijnselen? Hangen ze samen met de grote zeediepte en afgronden onder water? Zijn de grotformaties aan de rand van de diepe zee verantwoordelijk voor draaikolken? Komen van de nog steeds bewegende zeebodem vloedgolven en fonteinen omhoog? Zijn er op grote diepte zulke sterke metaalconstructies, dat deze de kompassen kunnen wijzigen? Is er aanleiding om aan sterke drukverschillen in de lucht te denken, die kolkingen veroorzaken? En, wanneer enig antwoord voor schepen aanvaardbaar mag heten, wat te denken van vliegtuigen? Wanneer de een ter plaatse zicht heeft en de ander niet – wat kan de oorzaak zijn? Elk antwoord schijnt een nieuwe vraag op te roepen.

(slot volgt)

In dat gedicht is ook sprake van een samenloop van omstandigheden. De tuinman in dat gedicht, vraagt aan zijn heer, een Perzisch Edelman, om zijn paard, want hij wil vluchten. Hij heeft zojuist, toen hij aan het snoeien was in de rozenhof, de Dood ontmoet. Hij was hard weggehouden van de schrik, maar had nog wel gezien dat de Dood hem bedreigde. Nu wil hij weg, weg naar Ispahaan. Als de Edelman 's middags de Dood ontmoet, verneemt hij van hem dat hij helemaal niet heeft bedreigd, maar dat hij verrast was: „Toen 'k 's morgens vroeg nog in Uw tuin zag staan, Die 'k 's avonds halen moest in Ispahaan.”

Nu, als je praat met een aanspreker, zo'n man in het zwart en met een hoge hoed op, en hij moet uitgerekend naar de zelfde begrafenis, is het geen wonder dat je aan dat gedicht van Van Eyck denkt.

Achterberg had, waarschijnlijk, niet eerst de naam van het kerkhof genoemd, maar gezegd dat hij naar de begrafenis van Nijhoff moest. Nu, die naam had de man niets gezegd. Wat zegt voor zo iemand nu een naam, iedereen komt evengoed bij hem terecht. De dood maakt geen onderscheid. Op het kerkhof gekomen, ziet hij de doodbidders al gaan, vier aan vier, en ook nog vier die de kist dragen. Ze naderen, langzaam maar zeker, de laatste rustplaats. „En kleiner wordt het laatste ogenblik.”

Tenslotte, net als bij de dichter van de vorige week, valt hem het geluid op van de touwen als de kist in het graf daalt. Dat is, zo zegt hij, het einde: wijl God niet eeuwig met zijn maaksel twist.

Er is, dat geldt voor iedereen, ten laatste de dood. Over het uitzicht op het eeuwige leven, zegt deze dichter hier niets.

Tenslotte, nog iets vreemds. U zult dit gedicht niet vinden in de verzamelde werken van Achterberg. Althans niet zoals U het hierboven hebt gelezen. Want, onder een andere titel, staat daar een gedicht in dat bijna precies eender is, maar dat niet gaat over de begrafenis van Nijhoff. Diens naam wordt niet genoemd.

Dat gedicht heet: Teraardebesteding. De tweede regel van het tweede vers luidt: Namen worden het eerste afgelegd. De laatste zin van het hele sonnet is dan veranderd als volgt: Is, langs de benen, haastig weggegrist. Waarom Achterberg dit zo heeft gedaan is niet bekend. Er is wel over gefilosofeerd, o.a. door Paul Rodenko. Hij meent dat Achterberg, mogelijk niet erg bevriend was met Nijhoff. Dat is niet helemaal onmogelijk, want het waren wel twee heel aparte figuren. Nijhoff was een nogal dualistische figuur en bovendien woonde hij in Den Haag, een stad van „Heren” en met heren had de boerenzoon Achterberg niet veel op. In zijn „Ode aan den Haag” laat hij dat wel merken. Die begint:

De heren van den Haag zijn onderweg.
Voorzien van handschoenen en actetas
zwermen zij uit, bezetten zij de stad.

Overigens, wie zal het zeggen.

Volgende week hopen we te luisteren naar Ida Gerhardt en te vernemen wat haar bewoog bij de begrafenis van Martinus Nijhoff.

HET RAAM

Zesde gesprek

„Gezien en doorgegeven om ook anderen aan te steken”

Veel had het raam mij al verteld, en de gesprekken lieten mij niet los. Waren we als kerk niet teveel instituut geworden en waren we niet teveel bezig met onze eigen dienst en te weinig met de dienst van Hem die kwam om te dienen? Hield de vraag naar de eigen identiteit ons zoveel bezig, dat we niet of nauwelijks toekwamen aan dé grote opdracht: „Gij zult Mijn getuigen zijn?”. Zou de onderlinge verdeeldheid de gelovigen niet teveel afhouden van de gezamenlijke strijd tegen de vijand van ons allen, de vorst der duisternis?

Al die tijd dat ik mij bewust was meelevend kerklid te zijn werd ik geconfronteerd met de vraag: wat is de echte kerk? Maar het werd me steeds duidelijker dat ik het niet zo kon stellen. Immers, de Bijbel spreekt alleen over de Gemeente. Een Gemeente gebouwd op dat ene fundament: „Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God”. En die op dat fundament bouwen behoren tot die ene Gemeente, het lichaam van Christus. Dat is dan ook veel meer een organisme dan een organisatie. Een lichaam waar het bloed van Jezus doorstroomt en dat de Geest van God inademt.

Stel nu eens dat iemand op een zondagmorgen Kerkbreuken bezoekt, het stadje waar de oude kapel staat. En deze vreemdeling zou aan de eerste de beste voorbijganger vragen: „Waar houdt de Gemeente van Jezus Christus haar diensten?” Ik denk zo dat de aangesprokene twee antwoorden kan geven. „Ik weet het niet.” Of . . . „Welke kerk wilt u bezoeken?”

Zo gaat dat. Die vreemdeling moet dan ook maar duidelijk zijn.

Hij zou moeten vragen naar de kerk van dominee zus of zo, of naar een bepaalde geloofsgemeenschap. Die vreemdeling zou dat toch zeker moeten weten. Wie vraagt er nou naar de Gemeente van Jezus Christus?

Ik liep daar zo wat over na te denken op een koude januaridag. Terwijl ik door het park liep, werd ik uit mijn overpeinzingen gehaald door een troep kwetterende vogels in de rode takken van de kornoelje. De vogels hield ik eerst nog voor wat luidruchtige spreeuwen, maar toen ik dichterbij kwam zag ik dat het kramsvogels waren. Kramsvogels? Hé, die komen uit Noordoost-Europa. Die moeten dus nieuws hebben over de onderdrukte christenen daar.

Zouden de kramsvogels ook wel eens op de richel van het raam zitten, zoals de duiven en de kraaien? Ik wist dat het raam veel te weten kwam van die vogels. Het waren zogezegd zijn nieuwsgaarders. De kapel lag vlakbij het park, dus . . .

Even later stond ik voor het raam. Op de richel zat een kramsvogel. Z'n roodbruine veren werden door

de grijze winterlucht nog meer geaccentueerd.

Ik wachtte tot de vogel weer wegvloog en tikte toen tegen het raam. „Zo, ben je daar weer?“, vroeg het raam.

„Ja, en je had bezoek uit verre streken, nietwaar?“, antwoordde ik. „Die kramsvogel bedoel je? Nou dat beestje heeft me weer heel wat verteld. Voor jou de moeite waard om te horen.”

En wat het raam toen vertelde was zeker de moeite waard.

„Heb je wel eens van huisgemeenten gehoord?“, begon het raam.

„In het land waar de kramsvogel vandaan komt is geen sprake meer van een openbaar en geregeld kerkelijk leven. De gelovigen komen daar meestal samen in hun huizen. Soms houden zij ook openluchtsamenkomsten tijdens begrafenissen, of zij komen bij elkaar in afgelegen bossen. Traditie en vormendienst is taboe geworden. Vaak moeten zij naar nieuwe vormen zoeken om niet op te vallen. Maar hun verbondenheid met de Heer en met elkaar wordt steeds groter. Men heeft geen kerkgebouwen meer nodig. Het gebouw is de gemeente zelf. Een gebouw van levende stenen. Door lijden en verdrukking zijn zij in het land van de kramsvogel tot een levend getuigenis geworden. Zij voelen dat lijden als een privilege. Het is lijden voor hun Heer.

Zij maken daar ook niet zo'n probleem van het zingen uit een oude of nieuwe berijming, van een lied of een psalm. Nieuwe liederen ontstaan vaak tussen kerkmuren in plaats van tussen kerkmuren. Zij zingen in het hart onder vreemden en vanuit het hart onder elkaar. Het probleem van wel of geen kerkverband speelt geen rol meer. Elk officieel verband zou immers gevaarlijk voor hen zijn. In Christus hebben zij hun kerkverband, Hij het hoofd en zij de leden. En... hun leven in de Heer werkt aanstekelijk.”

Hier stopte het raam even. Maar ik had nog maar net de laatste woorden opgeschreven, toen het met een lichte verandering in de trilling van het glas verderging.

„Dát hebben de kramsvogels gezien en brachten het over om ook anderen aan te steken. Je moet daar zeker wat mee doen.”

Nadat ik ook dat laatste had genoteerd en met een dikke streep onderlijnt, bedankte ik het raam voor het doorgeven van deze boodschap. Ik stopte papier en potlood in de binnenzak van mijn jack en verliet de koude kapel. Ik was diep onder de indruk van wat ik over de broederschap in het land van de kramsvogel gehoord had. Straks zou ik in alle vrijheid en in de behaaglijke warmte van mijn kamer het verhaal van de kramsvogel uitwerken. Maar hoevelen zullen er om hun geloof in eenzame opsluiting zitten, of naar werkkampen in ijzige streken gestuurd zijn?

Bert van Velsen

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Homofiel zijn, wat doe je er mee? (2 - slot)

Uitvoerig vertelt de schrijver over zijn strijd met Gods wil te doen. Hij gaat met een dominee praten en die houdt hem 1 Cor. 6 : 10 en 11 voor: 'Dwaalt niet! Hoereerders, afgodendienaars, overspelers, schandjongens, knapenschenders... zullen het Koninkrijk Gods niet beërven. En sommigen uwer zijn dat geweest. Maar gij hebt u laten afwassen...'. Deze woorden van Paulus kregen voor hem een bijzondere betekenis (blz. 50), hij voegt er aan toe: 'Voortaan hoorde ik in dat rijtje zondaren thuis'. Nu wil ik dat niet ontkennen, maar ik ontken wel dat iedere homofiel die daadwerkelijk seksueel contact heeft een schandjongen of een knapenschender zou zijn! Een dominee die één van zijn schapen met deze tekst naar huis stuurt moet zich toch eens bedenken voordat hij dat weer doet, en een jongen die zo'n tekst in zijn situatie op zijn brood krijgt mag zich rustig afvragen of dat beleg wel op zijn brood thuishoort.

Dit gemakkelijk schriftgebruik (beter schriftmisbruik) blijft de schrijver parten spelen, ook wanneer hij vertelt van zijn overgang naar de vrijgemaakte kerk. Op blz. 82 schrijft hij: 'Wat tenslotte de doorslag gaf was een niet eens meer zo recent boekje over homofilie dat me onder ogen kwam. Daarin gooiden leden van de gereformeerde kerken, waaronder enkele hoogleraren, het met de bijbelse boodschap op dit punt op een accoordje'. Bedoeld zal zijn het boekje 'De homoseksuele naaste' dat in 1961 verscheen. Ik ben het niet in alles eens wat in dit boekje wordt gezegd maar het gaat me te ver te beweren dat de schrijvers het op een accoordje met de bijbel hebben willen gooien. Dát oordeel past de schrijver niet. Zonder argumentatie wordt onrechtvaardig geoordeeld. Zijn 'vrijmaking' wordt zó tot een weinig positieve daad. Wat het verkeerde bijbelgebruik inzake homofilie en homoseksualiteit wil ik graag verwijzen naar wat ik hierover geschreven heb in 'Jeugd en seksualiteit' (van dit boekje zijn nog exemplaren verkrijgbaar).

—o—

Er is over dit boekje nog wel meer te zeggen maar ik wil het hierbij laten. Boven dit artikel zette ik een

vraag. Het antwoord is niet gemakkelijk. Wel staat het voor mij vast dat 'Vrienden van vroeger' het antwoord niet geeft. Dit boekje brengt niemand echt verder en dat is jammer. Want het probleem is belangrijk en veel jongelui, ook in onze kerken, worstelen er mee. Ik ben me er van bewust dat het gemakkelijker is om af te wijzen wat een ander schrijft dan aan te geven welke weg wél gegaan moet worden. Het is heel eenvoudig om vanuit eigen seksuele geaardheid een oordeel te vellen over een homofiele vriendschap, maar we zullen moeten leren er voor op te passen niet alles over de bekende éne kam te scheren. De eerste vraag is niet wat een homofiel doet of niet doet, de eerste vraag is of we bereid zijn náást een homofiel te gaan staan en te erkennen dat hij of zij als gevolg van de zonde een stuk verstoring met zich meedraagt waaraan wij allen schuld hebben. In de eerste plaats gaat het er om of we bereid zijn een stuk eenzaamheid te doorbreken, of we de geestelijke kracht hebben iets te laten zien van Jezus' barmhartigheid over het door de zonde geschonden leven.

Er wordt als het over homoseksuele beleving gaat erg gemakkelijk gesproken over ontucht, maar in dit verband is de vraag gewettigd of allerlei vrijheden die ook jongens en meisjes uit onze kring zich op heteroseksueel gebied wel veroorloven, dan ook niet met dit woord moeten worden gekarakteriseerd. Het scheppingsverhaal leert ons duidelijk dat God man en vrouw heeft gemaakt en dat Hij voor de seksuele beleving in deze richting wijst.

Door de zonde is de harmonie verstoord en gebeuren er ook in seksueel opzicht dingen die God niet heeft bedoeld. Ook de homoseksuele beleving heeft God bij de schepping niet gewild, evenmin als de zelfbevrediging waarover we vandaag toch ook wel een heel wat milder oordeel hebben dan vroeger. 't Zou fijn zijn als over de moeiten van homofielen eens een goede

discussie op gang zou komen.

'k Zou het fijn vinden als er naar aanleiding van deze boekbespreking reacties kwamen, vooral van homofielen zelf.

In 'Jeugd en seksualiteit' haalde ik indertijd een brief aan van een homofiele jongen die daarin schrijft over z'n moeiten, over z'n strijd het geloof in God als Vader vast te houden. Ik voegde daar toen het volgende aan toe:

'Echt de naaste zijn voor een homofiel is niet gemakkelijk. Het is meer dan wat algemene opmerkingen maken. Een homofiele jongen of meisje mag dan een andere gesteldheid hebben dan de meeste mensen, maar hij of zij blijft een mens, een geheel eigen beelddrager van God, een door de zonde aangetast mens zoals ieder ander. Homofilie is niet erger dan wat dan ook. Het is wel anders, moeilijker...'

De vraag 'wat doe je er mee?' is hiermee niet beantwoord. Die is in zijn algemeenheid erg moeilijk te beantwoorden. Harde oordelen passen in ieder geval niet. Echt christelijk zullen we pas over homofilie en homoseksualiteit kunnen spreken als we de bereidheid hebben ieders identiteit op barmhartige wijze te respecteren. Dan pas zullen we elkaar tot een hand en een voet kunnen zijn. Bij al ons spreken zullen we overigens hebben te denken dat wij allemaal het seksuele moeten bezitten als niet-bezittenden. En als we menen anderen in hun situatie seksuele beperkingen te moeten opleggen, zullen we er goed aan doen ook voor eigen leven beperkingen in te bouwen. Homofiel zijn, wat doe je er mee? De vraag is niet duidelijk beantwoord. 'k Wil wel bekennen dat er nog veel vragen voor me zijn. Het is daarom wellicht beter de vraag te stellen: wat doen we er samen mee, hoe helpen we elkaar verder, bidden we nog voor elkaar? Wie een pasklaar antwoord meent te hebben moet nog eens goed nadenken, in de eerste plaats over zichzelf.

Binnenbrand

O, brandende voor de braambos te staan!
Heilige grond, ik ga hier niet vandaan.

Een stem uit het vuur: „U moet nu gaan en spreken, dat ieder het zal verstaan!”

O vurige grond, wat is het hier heilig!
Ik voel bij uw gloed, bij uw warmte mij veilig...

Maar wéér die stem: „Ga hier vandaan en spreek, zodat ieder het kan verstaan!”

O Heer, waarom stuurt U de wereld mij in?
Er is niets dat ik meer dan Uw gloed bemin!

„Kom naderbij en geef Mij uw dromen –
Ik geef u mijn vuur om de nacht door te komen:

Ga in de nacht met mijn woord in uw hand!
IK breng u wel thuis in het heilige land.”

Johan Maardapper

kerknieuws

Ds Busstra — Ds Busstra te Breukelen heeft het beroep naar Zuid-Afrika aanvaard.

Scriba Amsterdam-Centrum — D. Bruinsma, Pieter Aertsstraat 48 huis, 1073 SP Amsterdam, telefoon 020-715149.

Marknesse — Het scribaat van de Ned. Geref. Kerk te Marknesse is gewijzigd. Het luidt thans: L. J. Koster, Steenwijkerdwarweg 7, 8316 Marknesse, telefoon 05273-1653.

Oosterbeek-Wolfheze — Scribaat: C. T. Schaafsma, Paasberg 30, 6862 CC Oosterbeek.

Zalk en Veecaten — Scribaat van de Ned. Geref. Kerk te Zalk en Veecaten is: W. ten Hove, Bisschopswetering 16-G, 8275 AN 's-Heerenbroek, post Kampen, telefoon 05205-462.

nieuws uit breder kring

Reformatische Bijbelschool te Zeist — De Ref. Bijbelschool, de R.B.S. te Zeist, heeft na lang zoeken een pand gevonden. In het kader van de kernplannen van de gemeente Zeist, zal de huidige huisvesting t.b.v. parkeerruimte worden afgebroken.

Het nieuwe pand is gelegen aan de Kralingweg te Zeist. Op dit moment nog steeds in gebruik als jongensinternaat van de Ver. voor Chr. Hoger en Middelbaar Onderwijs. Oorspronkelijk waren de bewoners kinderen van in het buitenland verblijvende ouders. Het Internaat is omstreeks 1922 in gebruik genomen.

In het gebouw zullen worden gehuisvest: — De drie-jarige (Beroeps) Opleiding voor Christelijk Werker. O.a. Onderwijs 3e graads, Gemeente, Zending, Jeugd en Evangelisatiewerk e.d.

— De één-jarige basis-vormingskursus voor mensen met een MBO, HBO of gelijkwaardige opleiding.

— De beschikbare ruimte zal tevens worden gebruikt t.b.v. congressen, week-ends en in de zomermaanden voor bezinningsweken gedurende de twee vakantiemaanden.

— In het gebouw is woonruimte voor alle studenten, ca. 70, en begeleiders. De kosten van het nieuwe pand zijn 1,6 miljoen gulden. D.m.v. de Aktie Honkvast zal getracht worden dit bedrag aan giften en leningen tegen lage rente bij elkaar te krijgen.

Met ingang van het cursusjaar 1981-82 (augustus 1981) zal de Ref. B.S. definitief haar „eigen” honk betrekken.

Wilt U ons steunen dan kan dat als volgt: R.B.S. Honkvast Zeist. Giro: 3091180.

Programma l'Abri

13 december: Drs W. G. Rietkerk: Maarten 't Hart.

20 december: Prof. B. Goudzwaard: Christelijke Toekomstverwachting.

3 januari: open.

10 januari: G. Officer: De verborgen demonen in de psychiatrie.

17 januari: Ds N. Cornelisse.

24 januari: Utrecht-zaterdag: Prof. B. Goudzwaard.

31 januari: Marc de Klijn: De waarde-vrijheid (autonomie) van de kunst.

Van 23-31 december zijn wij gesloten. 1 januari zijn we weer open.

I.v.m. de promotie van Henk Geertsema vragen wij of de weekendgasten van 12-14 december op zaterdag 13 december willen komen.

De Utrecht-zaterdag wordt gehouden in „Het Jeugdhonk” van de Jeruzalemkerk aan de Troosterlaan, te bereiken vanaf het Centraal Station met lijn 9 (Tuindorp-Oost). Aanvang: half drie; opgave voor de maaltijd bij de fam. Rietkerk, tel. 030-7183277.

C.O.G.M.A. Contact Orgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden, samenwerkingsverband tussen de Chr. Geref. en de Ned. Geref. Kerken. Evenals het vorig jaar in diverse kerkbladen werd aangekondigd, hopen we ook dit jaar weer een z.g. postactie te organiseren voor onze christen-militairen gelegerd in Libanon.

Vorig jaar was deze actie voor een 35-tal jonge mensen een groot succes. Sommigen ontvingen meer dan 70 brieven en/of kerstkaarten.

Hieronder treft U een lijst van namen aan van jonge mensen die in Libanon hun dienstplicht vervullen.

Waarom we al die namen vermelden? Wel, hierom, dat U na het lezen hiervan i.v.m. het a.s. Kerstfeest en de jaarwisseling al deze mensen een brief of kaartje stuurt.

We doen dit gewoon op alfabeth. D.w.z. als uw eigen achternaam b.v. met een W. begint, dan zoekt U in deze lijst ook een naam op die met een W. begint en deze jongeman ontvangt dan van U een kerstgroet. Komt in de lijst de letter van uw naam niet voor, dan kiest U willekeurig 1 of 2 namen er uit en deze ontvangen dan van U een kaart of brief.

Bedenk dat onze jonge mensen, aldaar de vrede willen dienen en tijdens hun eenzaamheid gaarne willen ervaren, dat er in Nederland een biddend thuisfront achter hen staat.

Mocht een naam van uw zoon, verloofde of familielid, niet in deze lijst voorkomen, dan is dat niet onze schuld, maar van diegene die het had behoren door te geven.

Opgave kan alsnog geschieden aan: H. J. Bosch, Hekselbrink 83, 7544 BV Enschede. Tel. 053-762272 voor de Ned. Geref. Kerken en aan T. Witvoet, Wolferlanden 25, 7542 CZ Enschede. Tel. 053-760294 voor de Chr. Geref. Kerken.

Algemene kennisgeving

De Heer is mijn Herder.
Ps. 23

In haar Heer en Heiland ontslapen onze lieve zuster, schoonzuster en tante

MAARTJE VAN DER SPEK

weduwe van C. van Drimmelen

oud 81 jaar.

Rotterdam:
P. Landwehr-v. d. Spek
Oosterbeek:
P. v. d. Spek
M. G. v. d. Spek-v. Leeuwen

Voorburg:
M. v. d. Spek

Voorburg:
L. v. d. Spek

Rijswijk:
J. Huijenga-v. d. Spek
neven en nichten

Barendrecht, 3 december 1980
Dorpsstraat 136

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden maandag 8 december te Barendrecht.

Libanon

1. R. Been 60.12.11.002 Alcomp.
2. B. de Boer 60.11.06.015 Staf comp. verk.pel.
3. B. v. d. Brink 58.07.30.227 A-Cie post 714
4. D. T. v. d. Graaf Verz.comp. GNK pel.
5. F. Gringhuis 61.05.12.292 Charly comp.
6. J. v. d. Heide 61.01.26.033 Alfa comp.
7. F. Kooyker 57.12.05.265 H.O. Unifil (verb.)
8. J. Pennings 60.12.25.238 C.cie 44 painf. bat.
9. J. Sietsema 61.03.03.656 Alfa comp.
10. F. Solle E.E.T. Unifil 60.03.13.285 1e pel. A cie
11. W. Wassink 58.03.29.317 Ost cie 44 Painf. bat.
12. W. J. Wildeboer 57.06.08.570 Paost cie

13. H. v. d. Wijngaart 58.10.28.089 Verz. comp. onderh. pel.
14. N. v. Zandwijk 60.05.08.222 Charly comp.
15. A. Zomer 58.06.23.658 44 Painf. bat.
16. Ds G. v. Ziel legerpredikant

Achter het legernummer steeds vermelden: VN NL Det. Napo 25 3509 VP Utrecht veldpost.

Israël

C. Ph. de Goed c/o UNTSO Gouvernment House p.o. Box 490 Jeruzalem via Tel Aviv Israël.

Al onze militairen buiten onze landsgrenzen, dus zowel in Libanon, West-Duitsland, België en Denemarken ontvangen via het COGMA een kerstpakje met lektuur en kerstgroet van het thuisfront.

Thuis gehaald

PIETER STOLK

Jes. 49 : 16a
Gen. 35 : 18b

„Ik weet dat de Heer voor mij gekozen heeft.”

Ruim 19 jaar mochten we voor hem zorgen en van hem genieten.

Zijn ouders: H. STOLK
E. STOLK-VAN 'T HOF
zijn broer: GERT

8 december 1980

Burgwal 22 - 8261 EN Kampen

De begrafenis zal heden, 12 december a.s., plaatsvinden op de nieuwe algemene begraafplaats aan de Bovenbroeksweg (West) te Kampen.

Vertrek vanaf het kerkelijk gebouw om 12.00 uur.

Een dienst van Woord en gebed zal gehouden worden in het kerkelijk gebouw. De dienst vangt aan om 11.30 uur en is voor een ieder toegankelijk.

NA LANG WACHTEN

REFORMATORISCHE BIJBELSCHOOL
TE ZEIST

HONKFAST ONDERDAK

Soli Deo Gloria

Help ons de 1,6 miljoen bij elkaar te krijgen door uw steun.

POSTGIRO Nr. 3091180 R.B.S. HONKFAST ZEIST

Leningen tegen lage rente groot f 100 - 500 - 1.000 - 10.000.

We zien uw toezegging gaarne tegemoet onder
Antwoordnr. 117

REFORMATORISCHE BIJBELSCHOOL ZEIST

Info-03404-24166

Slotlaan 241

3701 GG

*U bent van harte welkom
op het*

Goud- en Zilvermidatelier

„DE VLINDER”

Hanna de Miranda,
Maartensgat 21,
3311 CK Dordrecht

Drukkerij »Steenbergen«

Periodieken
Boekwerken
Handelsdrukwerk

Zeist - Telefoon 03404-12452

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke aktivitei- ten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen
van abonnementen: uitslui-
tend bij de administratie.
Abonnementen kunnen
ieder moment ingaan, doch
slechts per 31 december
eindigen. Opzeggen uiter-
lijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaapmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Mede namens onze ouders delen wij u
mee dat wij — zo de HEERE wil —
op 18 december gaan trouwen.

Dit is voor ons zeker een reden om de
HEERE te loven.

Om 14.00 uur hopen wij in het stadhuis
van Dalfsen in het huwelijk te treden.
Om 15.00 uur willen wij Gods zegen
vragen over ons huwelijk in een dienst
met de weleerw. heer ds. E. Zwarteveen
in de Ned. Geref. Kerk aan de Polhaarweg
te Dalfsen.

's Avonds is er gelegenheid om ons
te feliciteren van 19.30-20.30 uur
in Restaurant 't Bruggehoofd, Prinsen-
straat 2, Dalfsen (vanaf station direkt
over de brug).

Luc Compagnie

Morrensteeg 12, Kampen

Hiektje de Vries

St. Jacobstraat 5, Kampen

Toekomstig adres:
Bovennieuwstraat 111-I, Kampen
(na 1 februari)

VERSCHEENEN:

J E S A J A

door Ds. C. Vonk

in fraaie stempelband met goudtitel
304 bladzijden - Prijs f 47,50

In de reeks „De Voorzeide Leer” zijn nu
over de H. Schrift de volgende delen
verschenen:

Ds. C. VONK	bladz.	Prijs
Inleiding - Genesis - Exodus	528	f 62,50
Leviticus	768	f 35,—
Numeri - Deuteronomium	880	f 42,—
Jozua	360	f 38,—
Richteren, 2e druk	352	f 38,—
I en II Samuël	400	f 42,—
I en II Koningen	440	f 45,—
Jesaja	304	f 47,50

Ds. F. VAN DEURSEN

Psalmen I	416	f 39,50
Psalmen II	424	f 39,50
Spreuken	432	f 49,—

„Het is werkelijk in alle opzichten de
moeite waard! Je komt er verder mee in
het verstaan van het rijke Woord van
God.”

Ds. O. Mooiweer, Geref. Kerkblad
(bespr. Ds. C. Vonk, Richteren)

Degenen die alle over de H. Schrift ver-
schenen delen willen aanschaffen kunnen
ze direct ontvangen desgewenst tegen
betaling van f 25,— per maand.

Volledig prospectus op aanvraag.

Lieboek & Hooijmeijer b.v.

SINGEL 55 - BARENDRECHT
POSTREKENING 216828

Opbouw-uitgaven

Door het invullen en opsturen van onderstaande bestel-
bon kunt u verschillende door „Opbouw” uitgegeven
en binnenkort uit te geven brochures bestellen.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten!
De ingevulde bon kunt u in een open envelop zonder
postzegel sturen naar:

Administratie Opbouw,
Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

Tegelijk met de toezending van de bestelde uitgaven
ontvangt u een accept-girokaart met daarop het ver-
schuldigde bedrag vermeld.

Lijden, in een uitzichtloze wereld

Lijden, in een uitzichtloze wereld

JAAR IN, jaar uit vragen wij u de Papoea's niet
te vergeten. Látén die verre naasten u nog een
zörg zijn.

Een zorg van uw hart en van uw hand.

VRAGEN moeten we, omdat wij de zorg voor
de Papoea's op ons genomen hebben.
Wij stellen er een eer in iets van verantwoordelijk-
heid voor hen te mogen dragen.
Want we mogen de Papoea's niet aan hun lot
overlaten.

AAN U allen blijft daarom de vraag voorliggen
wat uw hand zal vinden om goed te doen aan dit
geslagen volk.

Slagen, die zich aftekenen aan de

- ☆ vele weeskindertjes
- ☆ onverzorgd achtergebleven gezinnen
- ☆ gevangenen
- ☆ vluchtelingen
- ☆ onvoldoende medische hulp
- ☆ onvoldoende scholing
- ☆ acuut optredende noden

GOED doen, ook ter ondersteuning van de
rechtsstrijd van de Papoea's in Nederland en
in de wereld.

11 JAAR onrecht en diep menselijk leed moeten u
voor ogen staan als wij een beroep op u doen
de Papoea niet te vergeten.
De Papoea's, de meest nabije van onze verre naasten.

**Uw gift
is een handreiking
ten leven**

PAPOEA-FONDS

postgiro 243000
Rozendaal 27
8431 PD Oosterwolde
Bank: Amro-Eindhoven
Rekening 44.40.72.470

Voor alle informatie:
Van Randwijcklaan 104
3815 MT Amersfoort.
Telefoon 033-728690

STICHTING HULP AAN PAPOEA'S IN NOOD

Gaarna ontvang ik:

- ex. Prof. C. Veenhof, Jona (Hulp bij Bijbelstudie) à f 1,50
- ex. Drs. H. de Jong, Ongehuwd samenwonen à f 2,60
- ex. Prof. Dr. B. Goudzwaard, Drs. H. de Jong en Prof. Dr. Ir. E. Schuurman, Het kernwapenvraagstuk (48 pag.) à f 2,50
- ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij Bijbelstudie) (plm. 194 pag., gebonden uitgave) à f 10,—

Naam:

Adres:

Woonplaats (postcode)

Handtekening: